



Laura Suvala

Pienet lapset sosiaalisessa mediassa

– lapsen tietojen jakamisen yhteys psyykkiseen kehitykseen

Kandidaatintyö

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Varhaiskasvatus

2020

Käsittelen kandidaatin tutkielmassani pienten lasten tietojen jakamista sosiaalisessa mediassa, erityisesti huoltajan toimesta. Erityisenä tutkimuksen kohteenani on tietojen jakamisen vaikutus lapsen psyykkiseen kehitykseen. Tutkielmassa määrittelen pienen lapsen 0–4 -vuotiaaksi, mutta pohdin sen vaikutusta myös myöhemmälle iälle. Aihe on kasvanut viime vuosien aikana ja sen vuoksi siitä voidaan käyttää nimitystä ilmiö. Aiheen keskiöön on muodostunut käsite sharenting, joka tulee sanoista ”share” (jakaminen) ja ”parenting” (vanhemmuus).

Sosiaalisen median kasvun myötä on normaalia jakaa elämäänsä internetiin, ja lasten asioiden jakaminen on tullut osaksi sosiaalisen median käyttäytymiskulttuuria. Jakaminen ilmenee esimerkiksi lapsen kuvien tai videoiden jakamisena ja lapsen asioiden kertomisena. Tähän liittyy vahvoja eettisiä kysymyksiä siitä, onko huoltajalla oikeus päättää lapsen puolesta, joka ei vielä itse ole riittävällä kehityksen tasolla tehdäkseen päätöstä itse tai ymmärtääkseen mahdollisia seurauksia. Pohdin kandidaatin tutkielmassa myös jakamisen luomia turvallisuusriskejä sekä lainsäädännön ajankohtaisuutta aiheeseen liittyen.

Tutkielmassa käsittelen aihetta myös lapsuuskuvan näkökulmasta. Luoko sosiaalinen media tietynlaista lapsuuskuvaa yhteiskuntaamme ja miten se mahdollisesti vaikuttaa siihen? Pohdin myös aiheesta jo olemassa olevan tiedon riittävyttä sekä mihin lisätietoa tarvitaan vielä lisää. Toteutan kandidaatintyöni kirjallisuuskatsauksena, jossa hyödynnän erityisesti kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsauksen avulla pyrin luomaan yleiskatsauksen aiheesta ja nostamaan esille mahdollisia tutkimustarpeita.

Aiheeseen vahvasti liittyviä puolia ovat yksityisyyden suoja ja lapsen turvallisuus. Tutkielmassani pohdin näitä asioita ja pidän lapsen näkökulman vahvasti esillä. Julkaisuja on nykyään helppo jäljittää, mikä voi aiheuttaa haittaa niin julkaisijalle kuin myös lapselle, jonka tietoja sosiaaliseen mediaan jaetaan.

Avainsanat: lapsuus, lapsuuskuva, psyykkinen kehitys, sharenting, sosiaalinen media

# Sisältö

<b>1</b>	<b>Johdanto</b> .....	<b>4</b>
<b>2</b>	<b>Työn menetelmät ja tavoitteet</b> .....	<b>6</b>
<b>3</b>	<b>Teoreettinen viitekehys</b> .....	<b>8</b>
3.1	Sosiaalinen media .....	8
3.2	Lapsen psyykinen kehitys .....	10
3.3	Sharenting .....	13
<b>4</b>	<b>Lapsuuskuva</b> .....	<b>15</b>
4.1	Lapsi yhteiskunnassa .....	15
4.2	Ilmiön merkitys lapsuuskuvaan .....	16
<b>5</b>	<b>Tietojen jakamisen vaikutus psyykkiseen kehitykseen</b> .....	<b>18</b>
5.1	Identiteetti ja itsetunto .....	18
5.2	Minäkuva .....	19
<b>6</b>	<b>Johtopäätökset</b> .....	<b>20</b>
<b>7</b>	<b>Pohdinta</b> .....	<b>22</b>
	<b>Lähteet</b> .....	<b>24</b>

# 1 Johdanto

Päätät itse mitä asioita ja tietoja itsestäsi jaat sosiaaliseen mediaan. Haluat ehkä jakaa asioita, jotka tuovat itsellesi iloa ja tilanteita, jotka haluat ikuistaa muille jaettavaksi. Illanviettoa ystävien kanssa, matkustelua, arkisia tilanteita. Mieti, jos joku jakaisi sinun kuviasi tai tietojasi ilman lupaasi. Et voisi vaikuttaa asiaan millään tavalla. Miltä se tuntuisi? Entä jos löytäisit omia lapsuuskuviiasi sosiaalisen median syövereistä. Videoita sinusta syömässä tai kylpemässä. Kertomuksia sairaalakäynneistäsi, vaipanvaihdoistasi tai muita asioita, joita et haluaisi itsestäsi kertoa. Mitä ajatuksia se sinussa herättää?

Ihmiset käyttäytyvät sosiaalisessa mediassa hyvin eri tavalla suhteessa toisiinsa. Osa haluaa jakaa elämästään avoimemmin asioita, kun taas toiset ovat hyvin tarkkoja siitä, mitä itsestään ja tekemisistään muille kertovat. Jokaisella on oikeus asettaa omat rajansa sosiaalisen median käyttämiselle ja muiden tulee niitä kunnioittaa. Kun on kyse pienestä lapsesta, joka ei pysty osoittamaan mielipidettään tai ymmärtämään asiaa, tullaan kysymykseen, saako lapsen tietoja jakaa toisen ihmisen sosiaalisessa mediassa.

Nyky-yhteiskunnassa on normaalia jakaa elämäänsä sosiaaliseen mediaan ja sen myötä myös lasten asioiden jakaminen on tullut osaksi sosiaalisen median käyttäytymistämme. Ilmiö esiintyy lapsen kuvien tai videoiden jakamisena sekä lapsen asioiden kertomisena. Ilmiöön liittyy vahvoja eettisiä kysymyksiä muun muassa siitä, voiko huoltaja päättää lapsen puolesta, joka ei ole vielä itse riittävällä kehityksen tasolla tehdäkseen päätöstä itse tai ymmärtääkseen ilmiötä ja siitä mahdollisesti koituvia seurauksia.

Käsittelen kandidaatintyössäni pienten lasten asioiden jakamista sosiaaliseen mediaan huoltajan toimesta ja pohdin erityisesti sitä, onko sillä vaikutusta lapsen psyykkiseen kehitykseen. Tutkielmassa käytän aiheesta käsitettä ilmiö, sillä pyrin sillä kuvaamaan asian laajuutta ja viitataan tapahtumaan kokonaisuudessaan. Ilmiölle on kehittynyt käsite sharenting, jossa yhdistyvät käsitteet ”share” ja ”parenting”. Ilmiö kuvaa hyvin nykyajan vanhemmuutta ja sitä, kuinka sosiaalisesta mediasta haetaan vertaistukea ja ollaan jatkuvan tarkkailun alaisena. (Steinberg, 2017.)

Valitsin aiheen kandidaatintyöhöni, sillä olen havainnut ilmiön esiintymistä eri sosiaalisen median kanavissa sekä päässyt todistamaan keskusteluja niin arkipäiväisissä tilanteissa kuin myös

erilaisilla keskustelupalstoilla. Lopullinen aiheen valinta tapahtui, kun näin sosiaalisessa mediassa vauvoille tai vielä syntymättömille lapsille perustettuja sosiaalisen median tilejä, joille huoltajat päivittivät kuvia ja videoita sekä kertoivat hyvin henkilökohtaisiakin asioita lapsen elämästä. Pidän myös mielenkiintoisena sitä, kuinka aihe herättää voimakkaita mielipiteitä puolesta ja vastaan. Osa huoltajista jakaa lapsista kuvia ja videoita juurikaan asiaa miettimättä, mutta on myös huoltajia, jotka eivät halua lapsestaan mitään sosiaaliseen mediaan, ennen kuin lapsi itse on kykeneväinen asiasta päättämään.

Myös lasten identiteettivarkaudet ovat lisääntyneet viime vuosina huomattavasti. Vuonna 2018 kirjoitetun CNBC -sivustolla julkaistun artikkelin mukaan yli miljoona lasta on joutunut identiteettivarkauden uhriksi. Näistä kaksi kolmasosaa on alle 7 -vuotiaita lapsia. Mielenkiintoista artikkelissa on, että kymmenestä tapauksesta kuudessa lapsi on tuntenut varkaan, kun taas aikuisten identiteettivarkauksien kohdalla vain 7 prosenttia uhreista on tuntenut varkaan. Lasten identiteettivarkauteen liittyvissä tapauksissa varas on voinut hyödyntää esimerkiksi lapsen osoitetta hankkiessaan hänen nimissään muun muassa pankkitilejä (Grant, 2018).

Määrittelen tutkielmassani pienen lapsen 0–4-vuotiaaksi, sillä käsittelen aihetta lapsen näkökulmasta, joka ei ole kehitystasoltaan kykeneväinen vielä ymmärtämään ilmiötä tai itse tekemään päätöksiä aiheesta. Tässä iässä lapsi on myös hyvin riippuvainen huoltajastaan ja psyykkisen kehityksen näkökulmasta aika on erityisen merkittävää (Dunderfelt, 1998. s. 69–70). Pohdin myös ilmiön vaikutuksia lapsen myöhempään elämään, nuoruuteen ja jopa aikuisuuteen asti, sillä mahdolliset vaikutukset varhaislapsuudessa voivat ilmetä vasta myöhemmällä iällä.

Ilmiö on suhteellisen uusi ja tutkimustuloksia pienten lasten psyykkiseen kehitykseen vaikutuksesta ei vielä ole saatavilla. Lapset, jotka ovat eläneet ilmiön vaikutuksen alaisena eivät ole vielä kasvaneet aikuisiksi. Suomessa Saara-Maija Kallio tekee tällä hetkellä aiheesta tutkimusta ja käsittelee ilmiötä verkon promootiokulttuurin näkökulmasta. (Kallio, 2019.) Tiedostan tutkielmaa tehdessä aiheen herkkyyden ja sensitiivisyyden sekä mielipiteiden vaikutuksen tuloksiin. Ihmiset kokevat lapsen asioiden jakamisen ja sosiaalisen median käyttämisen eri tavalla, joka voi näkyä tuloksissa.

## 2 Työn menetelmät ja tavoitteet

Toteutan työni kirjallisuuskatsauksena, joka toimii pohjana tulevaa gradun työtäni varten. Kirjallisuuskatsauksen menetelmin kerään tutkielmaani kokoon ilmiöön liittyvää teoriaa ja pyrin löytämään mahdollisia ongelmakohtia aiheeseen liittyen. Menetelmänä tutkielmassani käytän kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Tarkoitukseni on luoda keskustelua ilmiöstä ja nostaa esille siihen liittyviä tärkeitä ja tarpeellisia tutkimuksia. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen käyttäminen mahdollistaa yleiskatsauksen luomisen ilmiöstä ja sen avulla voidaan myös huomata puutteita aiemmista tutkimuksista ja nostaa esille uusia tutkimustarpeita. Systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen ja meta-analyysiin verrattuna kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa väljemmän tutkimuskysymyksen asettamisen, mikä sopii tutkielmaani, sillä aihe on vielä hyvin vähän tutkittu ja siihen vaikuttavat useat asiat (Salminen, 2011, s. 6).

Valitsen menetelmäkseni erityisesti narratiivisen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, sillä se mahdollistaa ilmiön kehityksen ja sen muotoutumisen kuvaamisen nykyhetkeen. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus jaetaan kolmeen eri tapaan, jotka ovat toimituksellinen, kommentoiva ja yleiskatsaus. Näistä hyödynnän työssäni yleiskatsausta, jonka avulla kootaan aiemmat tutkimustulokset ja esitetään ne johdonmukaisesti. Menetelmä sopii tutkielmani aiheeseen, sillä sen tarkoituksena on päivittää tutkimustietoa, mutta ei tuottaa varsinaisia uusia tuloksia. (Salminen, 2011, s. 7–8.)

Tutkielman tavoitteena on tutkia sosiaalisen median ilmiötä teorian kautta ja löytää yhteneväisyyksiä lapsen psyykkiseen kehitykseen. Tutkielman tarkoituksena on auttaa ymmärtämään ilmiötä laajemmin ja nostaa se esille keskusteluun. Haluan tutkielmallani myös luoda teoriapohjaa tulevia tutkimuksia ajatellen ja nostaa esiin ilmiön eri näkökulmia, kuten lainsäädäntöä ja lapsen näkökulmaa.

Tutkielmassani haluan selvittää, onko lapsen asioiden jakamisella sosiaaliseen mediaan vaikutusta erityisesti lapsen psyykkiseen kehitykseen. Tutkimuskysymykseksi muodostui:

**Millainen merkitys lapsen tietojen jakamisella sosiaaliseen mediaan on lapsen psyykkiseen kehitykseen?**

Mielenkiinnon kohteenani on selvittää, onko tietojen jakamisella pidemmällä aikavälillä vaikutusta lapsen psyykkiseen kehitykseen ja jos on, niin kuinka se ilmenee. Tiedostan kuitenkin, että sosiaalinen media ja lasten tietojen jakaminen on suhteellisen uusi ilmiö, jota ei ole vielä

tieteellisesti tutkittu riittävästi eivätkä ilmiön vaikutuksen alla eläneet lapset kasvaneet riittävästi, jotta luotettavaa tietoa voidaan hankkia. Uskon kuitenkin, että tutkimusten avulla tietoa aiheesta saadaan lisää ja ymmärrys aiheen laajuudesta lisääntyy.

Tutkimuskysymystä asettaessani pohdin myös huoltajan näkemystä ja heidän motiivejaan jakaa tietoja lapsesta sosiaaliseen mediaan. Päätin kuitenkin tehdä kandidaatin tutkielmani lapsen näkökulmasta, sillä aiheeseen perehdyttyäni huomasin sen jäävän vähemmälle. Kyse on kuitenkin lapsen asioista ja mahdolliset vaikutukset ilmenevät lapsen elämässä, joten koen tärkeänä suunnata huomion lapsen näkökulmaan.

### 3 Teoreettinen viitekehys

Tutkielmassani keskeisiä käsitteitä ovat sosiaalinen media, lapsen psyykkinen kehitys ja sharenting, jotka muodostavat teoreettisen viitekehysten tutkielmani pohjalle. Kyseiset käsitteet valitsin viitekehukseen, sillä ne luovat vahvan pohjan työni teoriaan ja ovat olennaisimpia käsitteitä aiheeni kannalta. Avaan käsitteet ja pyrin kuvaamaan niitä ja avaamaan niiden merkitystä tutkimani ilmiön kannalta.

#### 3.1 Sosiaalinen media

Internet on viimeisten vuosikymmenten aikana kasvanut räjähdysmäisesti ja siitä on tullut iso osa ihmisten elämää. Internetin käyttö on muodostunut rutiininomaiseksi ja se on osa arkipäiväisiä toimintoja (Suominen, 2009, s. 9). Internet luokitellaan osaksi uutta mediaa, jolle ominaista on vuorovaikutuksellisuus ja kaksisuuntaisuus. Kaksisuuntaisuudella tarkoitetaan sitä, että käyttäjä voi toimia sekä sisällön lähettäjänä että vastaanottajana, mikä myös lisää vuorovaikutuksellisuutta (Aula, Matikainen & Villi, 2006. s. 11–12).

Internet on tullut vahvasti jäädäkseen kulttuuriimme, jossa sillä on vaikutusta niin ihmisten arkeen kuin myös yhteiskunnassa vaikuttaviin rakenteisiin, kuten politiikkaan tai kielenkäyttöön (Suominen, 2009, s. 20). Internet on luonteeltaan sosiaalinen ja ihmisten väliset kontaktit ovat merkittäviä tiedon omaksumisessa ja sen jakamisessa (Suominen, 2009, s. 146). Internet on luonut mahdollisuuksia laajentaa sosiaalisia verkostoja ja siirtää sosiaalisia suhteita enemmän verkkoon (Turtiainen, 2009. s. 213). Kulttuuriset erot internetin käytössä ovat suuret ja sen vallitsevuus erityisesti kehittyneissä maissa tiedostetaan. Kaikilla ei ole kuitenkaan mahdollisuutta siihen tai edes ymmärrystä, mikä internet on (Sassi, 2006. s.69–70). Tutkielmassa käsitelen sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa lasten tietojen jakamista erityisesti suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta.

Sosiaalinen media on internetin mukana syntynyt osa-alue, jossa sisällöntuottaminen on siirtynyt yhä enemmän käyttäjien tuottamaksi. Käyttäjien luoma sisältö on pääosin muualta lainattua, toisten käyttäjien sisällön jakamista ja kommentoimista sekä myös itse tuotettua (Matikainen, 2012. s. 297). Sosiaalinen media on käsitteenä jaoteltu kuuteen erilaiseen tyyppiin, joita ovat sisällön luominen ja sen julkaiseminen, sisällön jakaminen, sosiaaliset alustat, yhteistuotanto, virtuaalimaailmat sekä jaetut palvelut. Sisällön luominen ja julkaiseminen sisältää käyttäjien



omia tuotoksia, kuten kirjoituksia tai videoita. Sisällön jakamisella tarkoitetaan omien tai muiden tuotosten jakamista. Sosiaalisilla alustoilla tarkoitetaan yhteisöpalveluita, kuten Facebookia tai Instagramia, jossa käyttäjät jakavat asioita ja seuraavat toisia. Yhteistuotannolla kuvataan erilaisia alustoja, joita useat käyttäjät voivat muokata ja tuottaa, kuten esimerkiksi Wikipedia. Virtuaalimaailmat ovat alustoja, joilla voi pelata tai elää niin sanotusti virtuaalitodellisuudessa ja jaetut palvelut ovat palveluita, joita voidaan hyödyntää toisessa palvelussa, kuten esimerkiksi Google Maps (Lietsala & Sirkkunen, 2008. s. 26).

Nyky-yhteiskunnassa on normaalia jakaa asioita elämästään sosiaaliseen mediaan. Ihmiset ovat myös kiinnostuneita muiden jakamista asioista (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 154). Ihmisillä on tarve jakaa itselleen kiinnostavia asioita muille ja tieto leviää myös nopeasti sosiaalisen median kautta. Suuri osa sosiaalisen median käyttäjistä ei ole aktiivisia tiedon tuottajia ja jakajia, vaan seuraavat toisten toimintaa (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 153).

Sosiaalisen median toiminta on jaettu kahdeksaan osa-alueeseen, jotka ovat jakaminen, julkaiseminen, suosittelu, vertaistuki, auttaminen, kaupankäynti, pelaaminen ja deittailu. Ihmisillä on tarve jakaa itseä kiinnostavaa sisältöä ja sosiaalisen median myötä se on tehty helpoksi ja nopeaksi. Jakamisen avulla herätetään myös keskustelua asioista. Julkaisemisen taustalla on halu ilmaista itseään. Suosittelu liittyy vahvasti kuluttamiseen, jossa suositellaan tuotteita, palveluita tai asioita, jotka on koettu itselle tarpeelliseksi (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 154–170).

Sosiaalisella medialla on myös kaupallinen puoli, jossa käyttäjät voivat hyötyä suositteluistaan rahallisesti (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 154–170). Sosiaalisen median kehittymisen kautta on kehittynyt myös uudenlaisia työpaikkoja, joista yhtenä esimerkkinä ovat niin sanotut sosiaalisen median vaikuttajat. He jakavat seuraajilleen elämäänsä ja heillä on paljon seuraajia sosiaalisen median eri kanavissa. Yritykset tekevät yhteistyötä heidän kanssaan, sillä vaikuttajien kautta he saavuttavat laajan ihmismäärän tuotteilleen (Basille, 2009). Vertaistukea haetaan erilaisilta keskustelupalstoilta ja samaistuttavilta käyttäjiltä. Auttaminen puolestaan tapahtuu esimerkiksi vastausten löytämisenä ongelmiin tai konkreettisena avun tarjoamisena tai saamisena esimerkiksi hyväntekeväisyyden kautta (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 154–175).

Käyttäjien tietojen avulla voidaan osoittaa markkinointia oikealle kohderyhmälle ja saada sitä kautta parempaa näkyvyyttä yritykselle (Matikainen, 2012. s. 307). Nettikauppojen syntymisen myötä kaupankäynti on lisääntynyt huomasti internetissä ja sosiaalisessa mediassa. Yritysten

mainokset ja tuote-esittelyt näkyvät vahvasti internetin yleisilmeessä, niitä näkyy videoiden välissä tai eri sivustojen laidassa. Pelaamista Internetissä ja sosiaalisessa mediassa tapahtuu myös paljon. Online-pelit ja erilaiset pelialustat mahdollistavat pelaamisen reaaliajassa muiden käyttäjien kanssa kotoa käsin. Myös deittailu on siirtynyt osaksi Internetiin ja erilaisia treffisivustoja sekä sovelluksia on kehittynyt entistä enemmän (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 176–180).

Sosiaalisen median eri osa-alueet liittyvät vahvasti myös lasten asioiden jakamiseen. Huoltajat voivat jakaa lapsen asioita vertaistuen saamiseksi tai omien hyväksi havaittujen vinkkien jakamiseksi. Lapsella käytössä olleita tuotteita voidaan suositella tai tehdä yhteistyötä yritysten kanssa. Itse olen havainnut sosiaalisessa mediassa erityisesti huoltajien tekemän yhteistyötä erilaisten lastenvaateyritysten kanssa, jolloin huoltajat jakavat kuvia ja videoita lapsesta käyttämässä yrityksen tuotteita ja tarjoamalla sosiaalisen median seuraajilleen erilaisia alennuksia tuotteista.

### **3.2 Lapsen psyykinen kehitys**

Ihminen kehittyy koko elämänsä ajan ja siihen vaikuttavat monet asiat. Kehitys on jaettu kolmeen osa-alueeseen: fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen, joista tutkielmassani keskityn erityisesti psyykkiseen kehitykseen. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että muutos jollain osa-alueella vaikuttaa toisiin osa-alueisiin, eli ihmisen kehitys on hyvin kokonaisvaltaista ja koko ajan yhteydessä toisiin alueisiin (Kronqvist & Pulkkinen, 2007. s. 30). Psyykinen kehitys tapahtuu vuorovaikutuksessa yksilön ja ympäristön välillä. Kehityksen kanssa yhteydessä olevat tekijät jaetaan yksilötekijöihin ja ympäristötekijöihin. Yksilötekijöihin kuuluvat perimä sekä yksilön oma aktiivisuus, kun taas ympäristötekijöihin kuuluvat kaikki yksilön ulkopuoliset asiat tai ilmiöt, jotka koskettavat häntä (Kronqvist & Pulkkinen, 2007. s. 37).

Psyykkisellä kehityksellä kuvataan ihmisen mielen sisäisiä toimintoja, kuten esimerkiksi tunteita, ajattelua, muistia ja oppimista. Se on jaettu kolmeen osa-alueeseen: kognitiiviseen kehitykseen, persoonallisuuden kehitykseen sekä motivationaaliin toimintoihin. Kognitiiviseen kehitykseen kuuluvat muistiin, oppimiseen, ajatteluun, kieleen ja havaitsemiseen liittyvä kehitys. Persoonallisuuden kehityksellä tarkoitetaan kehittymistä omaksi itsekseen ja yhteisön jäseneksi. Motivationaalisilla toiminnoilla tarkoitetaan motiiveja ja emootioita, joiden kehittymisen on tärkeä osa persoonallisuuden kehittymistä (Kronqvist & Pulkkinen, 2007. s. 31–35).

Tärkeä osa psyykkistä kehitystä on identiteetin ja minäkuvan rakentuminen. Minäkuvalla tarkoitetaan kokemusten ja ympäristöstä tehtyjen tulkintojen kautta itsestä tehtyjä havaintoja. Identiteetillä puolestaan kuvataan yksilön itsestään tekemiä käsityksiä, mielikuvia tai tunteita. Identiteetti muodostuu sosiaalisessa toiminnassa (Mustonen, 2001. s. 119–120). Identiteetti muovautuu läpi elämän ja muuntuu eri tilanteisiin sopivaksi. Identiteetillä tarkoitetaan käsitystä itsestä ja siitä kuka on. Identiteetti voidaan nähdä paitsi yksilöllisenä, henkilökohtaisena asiana, mutta myös laajempaa kokonaisuutena. (Fadjukoff, 2010. s. 179–180.)

Jokainen on jo syntyessään joidenkin ryhmien jäsen ja häntä voidaan ohjata tietynlaista identiteettiä kohden, kuten esimerkiksi kansallista identiteettiä tai sukupuoli-identiteettiä. Omilla valinnoillaan yksilö voi kuitenkin vaikuttaa siihen, mihin suuntaan omaa identiteettiään ryhtyy rakentamaan. Identiteetin kehittymiseen vaikuttavat yksilön biologiset ja psykologiset ominaisuudet, kuten temperamentti ja ympäristö, jossa yksilö elää ja toimii. Identiteetin rakentumisen tavoitteena on löytää oma minänsä ja luopua muiden ihmisten ominaisuuksien ja arvojen heijastamisesta. Yksilön kasvaessa hänen tietoisuutensa omasta erillisyydestään lisääntyy ja hän alkaa omaksua identiteettiä nimensä ja ympäristönsä kautta. Identiteetti alkaa kuitenkin rakentua vasta, kun lapsi pystyy tekemään omia päätöksiä ja omaksua arvoja ja tavoitteita, mihin hän haluaa pyrkiä. (Fadjukoff, 2010. s. 181.)

Identiteetin muodostaminen on yksi nuoruuden kehitystehtävistä, mutta se muotoutuu kuitenkin läpi elämän. Identiteetissä ja sen kehityksessä tapahtuu merkittäviä muutoksia juuri varhaisnuoruudesta aina myöhempään nuoruusikään asti. Kun identiteetti vahvistuu, kasvaa varmuus siitä, että elämäntarkoitus on saavutettavissa. Jos kuitenkin käy niin, että identiteetti ei vahvistu riittävästi, ihminen ei usko itseensä ja omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. (Fadjukoff, 2010. s. 186–187.)

Varhaislapsuuden aikana, alle 3 -vuotiaana, lapsi omaksuu paljon asioita ja aivot muovautuvat ympäristön ja toiminnan vaikutuksesta. Kehityspsykologi Jean Piaget on luonut teorian lapsen ajattelun kehityksestä, joka koostuu neljästä kehitysvaiheesta. Piagetin mukaan lapsella ei ole valmiita kykyjä, vaan vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa, hän muodostaa jäsentyneitä toimintatapoja, joita sulauttaa tai mukauttaa uusiin tilanteisiin. Teorian perustana on aiemman vaiheen toimintatapojen sisäistäminen, ennen kuin voidaan siirtyä seuraavaan kehitysvaiheeseen (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila, 2015. s. 22–23).

Ensimmäinen, sensomotorinen vaihe, ajoittuu 0–2 -vuoden ikään. Vaiheessa lapsi liikkuu aktiivisesti ja havainnoi ympäristöään. Lapsi tekee paljon toistoja esimerkiksi leikeissään ja oppii

niiden kautta mikä toiminta tuottaa toivottua ja mikä ei toivottua tulosta ja muokkaa toimintaansa sen mukaan. Teorian toinen vaihe, esioperationaalinen vaihe, ajoittuu 2–7 -vuoden ikään. Vaihe on jaettu edelleen esikäsitteelliseen (2–4 vuotta) ja intuitiivisen ajattelun (4–7 vuotta) kauteen. Esikäsitteellisellä kaudella lapsen kielitaito kasvaa ja hän kykenee kuvitteelliseen leikkiin. Intuitiivisella kaudella lapsi kykenee luokittelemaan esineitä, kuitenkin vain yhden ominaisuuden mukaan. Esioperationaalisessa vaiheessa lapsen ajattelu kehittyy ja laajenee (Nurmi, ym., 2015. s. 23–24).

Teorian kolmas vaihe sijoittuu 7–12 vuoden ikään ja on nimeltään konkreettisten operaatioiden kausi. Vaiheessa havainnot jäsentyvät kokemuksiin ja lapsi kykenee ajattelemaan konkreettisia toimintoja. Teorian viimeinen vaihe, muodollisten operaatioiden kausi, ajoittuu 12 -vuotiaasta eteenpäin. Kauden aikana tapahtuu lopullinen kehitys esimerkiksi loogisen ajattelun kehittymisessä, käsitteiden muodostumisessa sekä kokemusten muuntamisessa symboliseen muotoon (Nurmi, ym., 2015. s. 42). Tutkielmani kannalta keskeisimmät teorian vaiheet ovat sensomotorinen sekä esioperationaalinen vaihe, mutta on tärkeää tiedostaa kehityksen jatkuminen.

Varhaislapsuudessa aivojen hermoverkkojen syntyminen on voimakkainta ja ympäristö vaikuttaa niiden syntymiseen tai syntymättä jäämiseen. Lapsen kokiessa stressiä tässä vaiheessa, kortisolihormonin erityis lisääntyminen, mikä vaikuttaa negatiivisesti aivojen kehittymiseen, jolloin tietyt aivoalueet eivät pääse kehittymään normaalisti (Suomen aivosäätiö, 2019). Varhaislapsuudessa tapahtuva kehitys on perusta myöhemmissä vaiheissa tapahtuville kehityksille ja taidoille. Lapsi oppii koko ajan ja hyvin kokonaisvaltaisesti ympäröivästä maailmasta ja sisäisten rakenteiden kehittymisen kautta. Varhaislapsuudessa tapahtuu minätietoisuuden rakentumisen perusta ja kuva itsestä aktiivisena toimijana (Nurmi ym. 2015. s. 22).

On olemassa erilaisia tekijöitä, jotka suojaavat tai ovat riskinä mielenterveydelle ja psyykkiselle kehitykselle. Nämä tekijät on jaoteltu ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin. Sisäisiä suojatekijöitä ovat fyysisestä terveydestä huolehtiminen, tunteiden ilmaiseminen ja tunnistaminen, ystävyyssuhteiden luominen ja ylläpitäminen, ongelmanratkaisutaidot, mieltä painavista asioista puhuminen, itsensä toteuttaminen, itsensä arvostaminen, hyväksytyksi tuleminen tunne, perimä sekä varhaiset ihmissuhteet. Riskitekijöitä puolestaan ovat itsetunnon haavoittuminen, huonot sosiaaliset suhteet, yksinäisyys, avuttomuuden ja huonommuuden tunne, oppimisvaikeudet, biologiset tekijät ja sairaudet (Erkko & Hannukkala, 2013).

Ulkoiset suojatekijät ovat puolestaan läheiset ihmiset, opiskelu ja työnteko, hyvä turvaverkko, uskallus hakea apua, kuulluksi tuleminen, turvallinen kasvuympäristö sekä vanhempien toimeentulo. Ulkoisia riskitekijöitä ovat erot ja menetykset, kiusaaminen, väkivalta, päihteiden käyttö, syrjäytyminen, haitallinen ympäristö, työttömyys, psyykkiset häiriöt ja hyväksikäyttö (Erkko & Hannukkala, 2013).

Ihminen voi itse vaikuttaa hyvin moneen tekijään tiettyyn pisteeseen asti. Pienen lapsen kohdalla huoltajan merkitys korostuu, sillä lapsi ei pysty vaikuttamaan siihen, keitä hänen lähiympäristössään on ja miten he toimivat. Huoltajien tehtävänä on turvata lapsen elämää ja huolehtia suojaavien tekijöiden ja niihin liittyvien tunteiden saavuttamisesta, kuten esimerkiksi turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunteesta. On tärkeää myös hyväksyä tekijät, joihin ei itse voi vaikuttaa, kuten esimerkiksi perimä, ja keskittyä asioihin, joita kykenee kehittämään ja joihin pystyy vaikuttamaan.

### **3.3 Sharenting**

Käsite sharenting tulee sanoista “share” ja “parent”, eli jakaminen ja vanhemmuus ja sillä kuvataan lasten asioiden jakamista huoltajien toimesta, erityisesti sosiaalisessa mediassa (Kallio, 2017. s. 1). Huoltajat jakavat kuvia tai videoita lapsesta ja kertovat lapseen liittyviä asioita sosiaalisessa mediassa, jolloin lapsen digitaalinen identiteetti lähtee muotoutumaan jo kauan ennen kuin lapsi itse pystyy siihen vaikuttamaan (Steinberg, 2017. s. 839). Käsitteeseen liittyy vahvasti myös käsite ”oversharenting”, jolla tarkoitetaan liian yksityisten ja henkilökohtaisten asioiden jakamista ja asioita, jotka voivat nolottaa tai häpäistä lasta hänen kasvaessaan (Davis, 2015). Oversharenting on käsitteenä vielä vaikeasti määriteltävissä, sillä se minkä toinen kokee liikana jakamisena, voi toisen mielestä olla vielä hyväksyttävää.

Ilmiön taustalla on huoltajien hakema vertaistuki ja vanhemmuuteen sekä kasvatukseen liittyvän tiedon hakeminen. Tietoa jakamalla saadaan ja voidaan hakea sosiaalista tukea muilta samassa elämäntilanteessa olevilta ja kokea näin samaistumisen tunnetta (Lohmann, 2015). Vertaistuen saaminen on ihmisen perustarve, mikä ei ole ulottuvuutena uusi. Tuen saaminen on kuitenkin helpottunut sosiaalisen median myötä, jossa on helppo löytää samojen asioiden kanssa kamppailevia ihmisiä ja keskustella heidän kanssaan ruudun välityksellä, missä ja milloin vain (Isokangas & Vassinen, 2010. s. 172).

Mott Children's Hospital on sairaala, joka tekee yhteistyötä Michiganin yliopiston kanssa lasten lääketieteen kehittämiseksi. He ovat tehneet tutkimuksen, jossa on haastateltu 0–4 vuotiaiden lasten vanhempia sharenting -ilmiöön liittyvistä hyödyistä ja huolista. Suurin osa tutkimuksen vanhemmista 84 % äideistä ja 70 % isistä käytti sosiaalista mediaa ja 56 % äideistä sekä 34 % isistä raportoi keskustelewansa lastensa hyvinvoinnista ja vanhemmuudesta sosiaalisessa mediassa. Eniten hyötyä vanhemmat kokevat saavansa sosiaalisen median kautta avuksi yksinäisyyden tunteeseen, oppiakseen mitä ei tulisi tehdä, kokeneemilta vanhemmilta neuvojen saamiseen sekä huolten vähenemiseen (Davis, 2015).

Osa vanhemmista kuitenkin kokee huolta ilmiöstä, erityisesti lapsen yksityisyydestä sekä siitä, mitä lapsi ajattelee asiasta kasvaessaan. Suurin osa sosiaalista mediaa käyttävistä vanhemmista (74 %) kertoo tietävänsä toisen vanhemman, joka jakaa lapsestaan liikaa tietoa sosiaalisessa mediassa. Liialliseksi tiedon jakamiseksi on mainittu lapsen sijainnin mahdollista paikantamista tai lapsen yksityisten tietojen leviämistä (Davis, 2015). Euroopan Unionin asettama tietosuoja-asetus astui voimaan vuonna 2018. Se asettaa yrityksille velvoitteita tietosuojaan liittyen ja velvoittaa myös yritysten käsittelemään henkilötietoja luottamuksellisesti. (HeTiL 1050/2018.) Kun yhteiskunnallisesti yritystasolla on kiinnitetty entistä enemmän huomiota yksityisyyden suojaan ja henkilötietojen jakamiseen, on sosiaalisessa mediassa ilmenevä lasten asioiden jakaminen ristiriidassa sen kanssa.

Ilmiö onkin herättänyt huolta lapsen paikantamisen mahdollisuudesta ja kodin identifioimisesta tietynlaiseksi (Davis, 2015). Sharenting -ilmiöön liittyen on aiheellista pohtia myös lapsen yksityisyyden suojaa. Lapsen ollessa kehitystasoltaan vielä kykenemätön ymmärtämään asiaa, onko huoltajalla oikeus tehdä päätös lapsen puolesta? Ei ole saatavilla tutkittua tietoa siitä, miten pienet lapset asian kokevat, mutta teini-ikäisien kannasta asiaan on tehty tutkimusta, joka osoittaa, että he ovat huolissaan yksityisyydestään (Lohmann, 2015).

Monet sosiaalisen median käyttäjät luulevat jakavansa sisältöään ainoastaan rajatulle käyttäjäkunnalle, mutta sosiaalisen median sovellusten yksityisyysasetukset elävät jatkuvassa muutoksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että ei voida täysin taata, että tietty sisältö ei pääse leviämään muualle (Davis, 2015).

## 4 Lapsuuskuva

### 4.1 Lapsi yhteiskunnassa

Lapsuus ja käsitys lapsuudesta elää ja muuttuu ajan kuluessa. Se on historiallisesti, kulttuurillisesti sekä sosiaalisesti muuttuva käsite. Lapsuuskuva on tärkeää tulkita osana kulttuuria ja aikaa, sillä se on hyvin erilainen eri yhteiskunnissa (Buckingham, 2000. s. 6). Kasvatuksella nähdään olevan merkittävä rooli lapsen sopeuttamisessa yhteiskuntaan ja sen avulla lapselle opetetaan yhteiskunnan säännöt ja normit, jotta hän oppii toimimaan yhteiskunnan normien mukaan (Lehtonen, 2011. s. 75).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on asetettu keskeiseen asemaan lapsen oikeuksien ja lapsuuden suojeleminen sekä lapsen osallisuus. Sopimus perustuu länsimaiseen näkemykseen lapsuudesta, jossa lapsi nähdään itsenäisenä ja aktiivisena toimijana. Lapsuus ja lapset on nähty aiemmin olevan huolenpidon kohteena, mutta tutkimustiedon kehittyessä ja yhteiskunnan muuttuessa lapsista on tullut entistä aktiivisempia ja heillä on oma paikkansa yhteiskunnassa (Pulkkinen, 2018. s. 10–12). YK:n lapsenoikeuksien sopimus koskee kaikkia alle 18 -vuotiaita lapsia ja sisältää neljä pääperiaatetta, jotka ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Yhdysvallat on ainoa maa, joka ei ole sitoutunut sopimukseen (Unicef, 1989). Lapsen oikeuksien sopimuksessa tärkeimpänä asiana on lapsen edun tavoittelu ja siitä huolehtiminen. Lapsuutta on pyritty turvaamaan myös muulla lainsäädännöllä, kuten esimerkiksi varhaiskasvatustilalla tai lastensuojelulla, jotka on määritelty lapsen etua ajatellen (Pulkkinen, 2018. s. 10–12).

Asetuksista ja asiakirjoista voidaan havainnoida ja tulkita yhteiskunnassa vallitsevaa lapsuuskuva. Suomen perustuslaissa on määritelty hyvin tarkasti ihmisten perusoikeudet, joita tulee toiminnassa noudattaa. Perusoikeuksia ovat esimerkiksi oikeus koskemattomuuteen ja sananvapauteen (PeL, 731/1999). Esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, joka on valtakunnallinen varhaiskasvatusta ohjaava asetusta, voidaan nostaa esille useita yhteiskunnan lapsuuskuva ohjaavia asioita ja vahvistaa suomalaisen yhteiskunnan näkemystä lapsuudesta. Tällainen on esimerkiksi arvopohja, jossa korostetaan lapsen etua ja mielipiteen huomioimista sekä yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua. Varhaiskasvatuksen perusteissa nostetaan myös esille YK:n lapsenoikeuksien sopimus, varhaiskasvatuslaki ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus. Tämä osoittaa, että kaikessa toiminnassa pyritään lapsen edun tavoitteluun sekä tasa-arvoiseen kohteluun (Opetushallitus, 2018. s. 20).

Lapsuus nähdään spontaanina, mielikuvitustaan hyödyntävänä aikana, jolloin ei olla vielä tietoisia elämän raadollisuudesta. Aikuisuuden rationaalisuuteen ja velvollisuuksiin verrattuna ero on selkeä (Vänskä, 2012. s. 29). Lapsuuskuva muodostuu aikuisten luomasta ajatusmallista aikuisille sekä aikuisten luomasta mallista lapsille. Lapsuuskuvaa luodaan esimerkiksi kirjallisuuden, käyttäytymisen ja puheen kautta. Lapset oppivat pienestä asti yhteiskunnan luomaa kuvaa lapsuudesta, mikä vaikuttaa myös heidän näkemykseensä itsestä ja omista kyvyistään sekä mahdollisuuksistaan (Buckingham, 2000. s. 8).

Lapset määrittellään osana tiettyä ryhmää tiettyine rajoitteineen. Määrittely tapahtuu pääosin ulkoapäin, mikä vaikuttaa myös lasten määrittelyyn ja käsitykseen itsestään. Aikuisten, politiikan ja median luoma kuva lapsuudesta luo vallitsevaa lapsuuskuvaa yhteiskuntaan (Buckingham, 2000. s. 7). Media on suuressa roolissa lapsuuskuvan muodostamiseen yhteiskunnassa ja sen avulla voidaan tulkita vallitsevaa lapsuuskuvaa. Miten lapset esitetään mediassa ja miten heihin suhtaudutaan, kertoo paljon lasten asemasta yhteiskunnassamme (Vänskä, 2012. s. 29).

#### **4.2 Ilmiön merkitys lapsuuskuvaan**

Internetin ja sosiaalisen median myötä lapsuus on noussut uuteen rooliin ja lapsia kuvataan ja heidän toimiaan jaetaan yhä enemmän. Lapsuudesta on noussut esiin uusi ulottuvuus – brändätty lapsuus, jolla tarkoitetaan lapsuuden näkemistä kuluttajuutena. Yritykset luovat markkinoinnin kautta lapsuudesta tietynlaista kuvaa ja identiteettiä, jossa lapset nähdään tulevinä kuluttajina (Vänskä & Autio, 2009. s. 60). 2000 -luvulla on puhuttu lapsuuden katoamisesta ja median vaikutuksesta siihen. Median luoma kuva lapsuudesta mainoksien ja elokuvien kautta luo kuvaa aikuismaisista lapsista, jolloin lapsuuden arvo jää vähäiselle (Buckingham, 2000. s. 3-4).

Viimeisten vuosikymmenten aikana on tapahtunut radikaali muutos siinä, kuinka yhteiskunta näkee ja kohtelee lapsia. Tämä on heijastunut myös lasten käyttäytymiseen. Lapsuuden turvallisuus ja viattomuus on vähentynyt. Stressi on tullut osaksi lasten elämää ja yhteiskunta luo lapsille painetta kiirehtiä kohti aikuisuutta. Tämä näkyy myös muualla yhteiskunnassa, jossa epäonnistumista pelätään sekä tuotteliaisuus ja menestys nähdään hyveenä ja tavoitteena toiminnalle. Lapset altistuvat ulkoapäin tuleville ärsykkeille esimerkiksi median kautta, ennen kuin he ovat emotionaalisesti niihin valmiita (Buckingham, 2000. s. 22).



Pienten lasten asioiden jakaminen sosiaalisessa mediassa luo myös osaltaan tietynlaista lapsuuskuvaa, sillä lapsuus kuvataan aikuisen silmin, jolloin lapset jäävät objekteiksi, joilla ei ole valtaa vaikuttaa asioihin. Aikuinen toimii aktiivisena osapuolena ja määrittelee sen, miten lapsi nähdään (Vänskä, 2000. s. 77).

Vaikka lainsäädäntö määrittää yksityisyydensuojan ja lapsen oikeudet, se ei kuitenkaan ota selkeästi kantaa kysymykseen, onko huoltajalla oikeus jakaa tietoa lapsesta. Yksityisyydensuoja ei rajaa käsitystä lapsen oikeuksista riittävän tarkasti, jotta sen voitaisiin lain puitteissa nähdä rikkoutuvan yksityiselitteisesti. Se sisältää kuitenkin itseä koskevan tiedon kontrolloinnin sekä fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden (PL 371/1999, § 10). Voidaankin kyseenalaistaa, pystyykö lainsäädäntö tällä hetkellä määrittämään vastausta ilmiöön liittyvään kysymykseen vai jääkö se jokaisen omaksi tulkittavaksi? Aiheen noustessa enemmän esiin voi olla tarpeellista päivittää ja määrittää pienen lapsen yksityisyydensuojaa koskevia säädöksiä.

Turvallisuus on toinen tärkeä aihe, joka liittyy ilmiöön. Lapsen tietoja jakamalla on mahdollista selvittää, missä lapsi liikkuu, missä hän asuu ja kenen kanssa hän on tekemisissä. Identiteettivarkaudet ovat yhä suurempi uhka ihmisten jakaessa vapaaehtoisesti ja julkisesti tietojaan sosiaalisessa mediassa. Ilmiön myötä myös lasten tiedot ovat yhä helpommin saatavilla ja lapsen paikantaminen on entistä helpompaa (Jones, 2013).

Sosiaalisessa mediassa käyttäjä hyväksyy tutkitusti helpommin seuraajaksi ihmisiä, joita ei tunne, kuin antaisi normaalissa elämässä heidän lähestyä. Tämä luo vaaroja sille, että seuraajien joukossa on käyttäjiä, joiden aikomukset eivät ole hyviä. Julkaisujen perusteella seuraajan on helppo jäljittää käyttäjä. Tämä voi saattaa lapsen ja myös huoltajan vaaraan, mitä ei välttämättä ajatella tietoja jakaessa (Kidguard, 2017).

## 5 Tietojen jakamisen vaikutus psyykkiseen kehitykseen

### 5.1 Identiteetti ja itsetunto

Itsetunnolla kuvataan sitä, miten lapsi näkee itsensä ja millaisina hän näkee omat ominaisuutensa sekä taitonsa. Itsetunto on jatkuvassa kehityksessä läpi elämän, mutta erityisen tärkeitä kehitysvaiheita itsetunnolle ovat varhaislapsuus ja nuoruus (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2017). Itsetunto rakentuu vahvasti suhteessa muihin ja muiden näkemykseen itsestä sekä toisista. Se, mitä muut itsestä ajattelevat, vaikuttaa itsetuntoon joko positiivisesti tai negatiivisesti (Wallace & Tice, 2012. s. 2–3). Varhaisen vuorovaikutuksen on osoitettu olevan merkittävässä roolissa itsetunnon kehittymisen kanssa. Lapsen kokemus hyväksytyksi tulemisesta, rakastetuksi tulemisesta sekä siitä, miten lapselle puhutaan, ovat tärkeitä asioita (Babakulova, 12.12.2019. s. 5).

Sosiaaliseen mediaan jaettu tieto tuodaan muiden nähtäville ja halutaan, että kuvia tai videoita katsotaan. Sosiaalinen media luo alustan, jossa halutaan, että jaettua sisältöä seurataan ja saadaan ihailua. Lapsen asioiden jakaminen sosiaaliseen mediaan luo tilanteen, jossa lapsi on passiivisena kohteena, hänellä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa jaettuun sisältöön. Tämä luo tietynlaisen valta-aseman huoltajan ja lapsen välille. Lapsen identiteetin kannalta huomioitavaa on, että huoltajan jakama materiaali on tuotu esille aikuisen silmin, mikä voi olla ristiriidassa lapsen itse muodostaneeseen käsitykseensä itsestä (Vänskä, 2000. s. 75–76).

Nuorille tehdyistä tutkimuksista on saatu tuloksia sosiaalisen median vaikuttavan heidän itsetuntoonsa, erityisesti haitallisesti. Nuoret kokevat sosiaalisessa mediassa paineita ja vertaavat itseään muihin. Myös negatiiviset kommentit ovat vaikuttaneet heidän itsetuntoonsa merkittävästi. Osa kokee kuitenkin, että sosiaalisella medialla ei ole ollut vaikutusta heidän itsetuntoonsa tai se on nostanut sitä. Nämä vastaukset on perusteltu hyvällä jo olemassa olevalla itsetunnolla tai sillä, että sosiaalisella medialla ei ole heille suurta merkitystä (Kuosmanen, 2018. s. 38–40).

Yksi psykologisen kehittymisen riskitekijöistä on avuttomuus, joka liittyy vahvasti tähän ilmiöön. Kun lapsi ei ole kykeneväinen vaikuttamaan hänestä jaettaviin asioihin, ymmärryksen kehittyessä ja lisääntyessä hän voi kokea avuttomuutta, joka vaikuttaa negatiivisesti hänen kehittymiseensä. Lapsi on ilmiössä subjektina omien tietojensa jakamisessa, eikä ole tietoisesti teh-

nyt päätöstä tuoda sosiaaliseen mediaan asioita, joita hänestä sinne laitetaan. Lasten haavoittuvuus sosiaalisen median välityksellä on aiheuttanut keskustelua. Toisin kuin aikuisilla, lapsilla ei ole kehittynyt vielä toimintatapoja, joilla suhtautua Internetin tuomiin haasteisiin, mikä voi olla riskitekijä heidän psyykkiselle kehitykselleen (Buckingham, 2000. s. 100).

## 5.2 Minäkuva

Varhaislapsuudessa ihminen on aktiivisessa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa ja minäkuva alkaa kehittyä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Vauvalla on jo hyvin aikaisessa vaiheessa kokemuksia itsestään ja ympäristöstään. Vuorovaikutuksen ja ympäristön välityksellä lapsen minäkuva lähtee kehittymään hyvin varhaisessa vaiheessa (Dunderfelt, 1998. s. 70).

Internetin ja sosiaalisen median kehittymisen myötä nykypäivän lapset elävät jatkuvassa ärsykeiden tulvassa. Lapset oppivat jo nuorena käyttämään elektroniikkaa ja he oppivat jo hyvin varhaisessa vaiheessa vanhempiaan havainnoimalla, kuinka tietotekniikka on osa arkipäivää (Singer, 2009. s. 4). Lapsi alkaa jo hyvin varhain omaksumaan ympäristönsä käyttäytymismalleja, arvoja ja asenteita. Tämän vuoksi huoltajien ja lapsen kanssa tekemisissä olevien aikuisten on tärkeää tiedostaa omat toimintansa ja niiden vaikutus lapseen. Lapsi on herkässä kehitysvaiheessa ja ympäristön ja oman kokeman minäkuvan kokiessa ristiriitoja, koettu minäkuva voi olla uhattuna (Vänskä, 2012. s. 13).

Huoltajat vaikuttavat lapseen sekä tiedostamatta että tietoisesti. Älylaitteiden käyttäminen ja elämän julkaiseminen sosiaalisessa mediassa luo tietynlaista kuvaa lapselle ja miten lapsi siellä esitetään sekä miten häneen suhtaudutaan, on oleellista. Esimerkkinä internetin ja sosiaalisen median luomasta vaikutuksesta on ulkonäkökeskeisyys ja toisiin vertailu. Elämä voidaan haluta näyttää sosiaalisessa mediassa mahdollisimman hyvänä ja onnistuneena, mikä voi luoda illuusiota todellisuuteen verrattuna. Tämä luo ulkonäköpaineita ja lisää ulkonäkökeskeisyyttä sekä häivyttää elämän puolia, joita ei haluta näyttää muille (Vänskä, 2012. s. 13–15).

## 6 Johtopäätökset

Tutkimuskysymyksenäni oli: millainen merkitys lapsen tietojen jakamisella sosiaaliseen mediaan on lapsen psyykkiseen kehitykseen? Kysymys on haastava, sillä aihe on vielä uusi ja tutkittua tietoa pienten lasten osalta ei ole vielä paljon saatavilla. On kuitenkin hyvä, että aihetta tutkitaan ja siihen kiinnitetään huomiota, sillä sosiaalinen media on kasvanut hurjaa vauhtia ja elämän jakaminen sen kautta on lisääntynyt vahvasti ihmisten elämässä.

Kirjallisuuteen ja aiheeseen liittyviin artikkeleihin tutustuessani esiin nousee vahvasti aikuisen rooli ja sen arviointi. Pieni lapsi ei ole kykeneväinen itse vaikuttamaan aikuisen jakamaan sisältöön itsestään ja näin aikuisella oleva valta on suuri. Erityisesti artikkeleissa pohditaan vahvasti jakamisen motiiveja ja sen vaikutusta lapseen, hänen kasvaessaan. Lähteisiin tutustuessa huomasin myös artikkelin kirjoittajien omien mielipiteiden paistavan kirjoituksista läpi ja kriittisten näkökulmien ja ajatusten jäävän helposti taka-alalle. Pyrin välttämään tällaisten artikkeleiden käyttämistä lähteenä tutkielmassani. Tämä kertoo mielestäni siitä, että aihe on suhteellisen uusi ja sitä ei ole rajoitettu riittävästi, jotta pystytään sanomaan, mikä on sallittua tietojen jakamista ja mikä ei. Tämä kertoo myös aiheen herättämistä vahvoista mielipiteistä ja tunteilitteestä, jota on vaikea pitää taka-alalla.

Eri lähteiden mukaan lapsen tietojen jakamisella voi olla vaikutusta lapsen itsetuntoon ja identiteetin kehittymiseen. Vaikutukset minäkuvaan ovat myös mahdollisia. Lapsen ollessa pieni, on vaikutuksia vaikea havaita ja tulkita, mutta lapsen kasvaessa niitä voidaan arvioida. Haasteen tähän tuo psyykkisen kehityksen moninaisuus, sillä kehitys on hyvin kokonaisvaltaista. Kuinka voidaan tarkalleen määrittää varhaislapsuudessa tapahtuneen asian johtaneen juuri tiettyihin vaikutuksiin? Tämän vuoksi ei voida suoraan nykytiedon perusteella sanoa, että tietojen jakamisella olisi suora vaikutus lapsen psyykkiseen kehitykseen, vaan siihen tarvitaan lisää tutkittua tietoa. Ei voida myöskään sanoa, että jakamisella ei olisi mitään vaikutusta.

On kuitenkin tärkeää nostaa esille, että näkemykset sosiaalisen median käytöstä ja elämän jakamisesta siellä vaihtelevat suuresti. On myös huoltajia, jotka eivät laita lapsestaan mitään tietoja tai kuvia sosiaaliseen mediaan, vaan antavat lapsen itse tehdä päätöksen, kun ovat tarpeeksi vanhoja. Tutkielmassani käsittelen aihetta erityisesti niiden huoltajien näkökulmasta, jotka tiedot jakavat. Koen tärkeänä avata keskustelua näiden näkökulmien välillä välttäen vastakkain-

asettelua ja toisen näkökulman vähättelyä. Ennen kuin tutkimustietoa saadaan luotettavasti hankittua, tietoa lisäämällä ja avoimen keskustelun kautta huoltajat tulevat kuitenkin tietoisemmiksi aiheesta ja voivat pohtia omaa toimintaansa ja sen motiiveja.

## 7 Pohdinta

Lasten asioiden jakaminen sosiaalisessa mediassa on monitahoinen asia ja siihen liittyy vahvoja eettisiä kysymyksiä, kuten rikkooko huoltaja lapsen yksityisyyttä jakaessaan lapsesta tietoa sosiaaliseen mediaan. Milloin lapsi on kykeneväinen antamaan suostumustaan jakamiselle? On yhä normaalimpaa, että lapsen digitaalinen jalanjälki alkaa jo vauvaiässä, mutta ovatko huoltajat miettineet, mitä lapsi on kasvaessaan julkaisuista mieltä? Huoltajien ymmärrys julkaisujen jakamisesta ja mahdollisista seurauksista lapselle on tärkeää. Sosiaalisen median sovellukset eivät takaa lapsen turvallisuutta, vaan on huoltajan tehtävä huolehtia siitä. On siis tärkeää tiedostaa, että myös yksityiseen profiiliin jaetut julkaisut voivat levitä suuremmalle katsojajoukolle, kuin julkaisijan oli tarkoitus se osoittaa (Jones, 2013).

Sitä, kuka sosiaaliseen mediaan julkaistut päivitykset voi nähdä, ei voida täysin tietää, sillä julkaisut voivat levitä hyvinkin laajalle seuraajajoukolle. Käyttäjä on nykypäivänä helppo jäljittää ja näin myös huoltajan julkiseksi tuotu lapsi pystytään jäljittämään. Tämä voi olla turvallisuuhka, sillä laaja seuraajajoukko tuntee lapsen ulkonäöltä, mutta lapsi ei tunne heitä, eikä välttämättä ymmärrä mistä on kyse (Kidguard, 2017).

Lapsen turvallisuuden varmistaminen on ensisijaisen tärkeää ilmiöön liittyen. Yksityisyyden suojaan on viime vuosien aikana kiinnitetty entistä tarkemmin huomiota palveluissa ja yritysmaailmassa ja sitä voidaan pitää ensiarvoisen tärkeänä myös perheiden kohdalla. Viime vuosina on tullut esiin entistä enemmän tapauksia, joissa aikuiset hakeutuvat lasten ja nuorten seuraan sosiaalisessa mediassa ja käyttävät heidän avoimuuttaan ja varomattomuuttaan hyväksi. Pienten lasten kohdalla huoltaja voi suojata lasta tällaisilta ihmisiltä omalla toiminnallaan miettimällä, mitä lapsesta sosiaaliseen mediaan julkaisee.

Ilmiö on haastava ja sitä ilmenee eri vahvuisena eri käyttäjien välityksellä. Tärkeää on kuitenkin pystyä kriittisesti arvioimaan, ovatko julkaisut tarpeellisia ja perusteltuja. Se, miten huoltaja tuo sosiaalista mediaa puheessaan tai käytöksessään esille, vaikuttaa varmasti myös lapsen näkemykseen aiheesta. Jos sosiaaliseen mediaan tuodaan vain parhaat puolet elämästä ja aikuinen kokee riittämättömyyttä itsestään sellaisena kuin on, oppii lapsi myös sen, että oma itse ei välttämättä riitä. Aiheeseen ja sen vaikutusten arviointiin tuo haastetta myös sen monitahoisuus. Osa huoltajista jakaa lapsestaan vain satunnaisia kuvia arkisissa toiminnoissa, kun taas toiset jakavat asioita lapsen jokaiselta elämänalueelta, kuten sairaskertomuksista, missä lapsi liikkuu

ja mitä hän tekee. Tämä on oleellinen huomio tulevia tutkimuksia varten, jotta voidaan määrittellä millä tasolla jakamista tapahtuu.

Ilmiö vaatii lisää tutkittua tietoa ja eri näkökulmien huomiointia. Mielenkiintoista olisi tutkia huoltajien mielipiteitä aiheesta, tiedostavatko he sen mahdolliset vaikutukset lapseen ja mitkä ovat heidän ajatuksensa ja motiivinsa lapsen asioita jakaessaan. Myös ilmiön vaikutuksen alla eläneiden lasten kuuleminen heidän kasvaessaan riittävän vanhaksi antaisi ilmiöstä tärkeitä tutkimustuloksia. Yksilöiden kokemukset voivat myös lasten kohdalla erota huomattavasti siitä, millaiseksi he kokevat huoltajan jakamat julkaisut itsestään, mutta tärkeää on pienten lasten kohdalla tiedostaa, että lapsi ei voi julkaisuhetkellä vielä ilmaista mielipidettään aiheeseen.

Luotettavuuden lisäämiseksi aiheeseen tutkitun tiedon ja aiheeseen syvemmin tutustuminen on välttämätöntä. Myös lakitekstien tarkempi tulkinta ja niiden suuntaaminen aiheeseen ja lapsen oikeuksiin on tarpeen, jotta aihetta käsitellessä ei puhuta ainoastaan mielipiteistä, vaan niiden taustalla on säännöksiä, jotka ohjaavat toimintaa.

## Lähteet

- Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. (2006). *Verkko yhteiskunnallisena tilana*. Teoksessa Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Babakulova, A. *Lapsen itsetunnon tukeminen – Opas esi- ja alkuopetuksen opettajalle*. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.12.2019. Haettu osoitteesta <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/34146/LIITE1.pdf?sequence=1>
- Basille, D. (2009). Social Media Influencers Are Not Traditional Influencers. Haettu osoitteesta <https://www.briansolis.com/2009/11/social-media-influencers-are-not-traditional-influencers/>
- Buckingham, D. (2000). *After the Death of Childhood – Growing up in the Age of Electronic Media*. Polity Press: Cambridge.
- Davis, M. (2015). Parents on Social Media: Likes and Dislikes of Sharenting. C.S. Mott Children's Hospital – National Poll on Children's Health. Vol. 23, Issue 2.
- Dunderfelt, T. (1998). *Elämänkaaripsykologia*. WSOY: Porvoo.
- Isokangas, A. & Vassinen, R. (2010). *Digitaalinen jalanjälki*. Hämeenlinna: Talentum.
- Suominen, J. (2009). Johdannoksi: Netin kulttuurihistoriaa. Teoksessa Saarikoski, P., Suominen, J., Turtiainen, R. & Östman, S. (toim.), *Funetista Facebookiin – Internetin kulttuurihistoria*. Helsinki: Gaudeamus.
- Erkko, A. & Hannukkala, M. (2013) Suomen mielenterveysseura, *Mielenterveys voimaksi – käsikirja nuorisotyön ammattilaisille*. Haettu osoitteesta [https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/inline/Hankkeet/LAPSETJANUORET/valmentaja/suoja-\\_ja\\_riskitekijat\\_paivitetty.pdf](https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/inline/Hankkeet/LAPSETJANUORET/valmentaja/suoja-_ja_riskitekijat_paivitetty.pdf)
- Fadjukoff, P. (2010) Meitä on moneksi – Persoonallisuuden psykologiset perusteet. Teoksessa Metsäpelto, R-L. & Feldt, T. (toim.) *Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena* (s. 179-193). Jyväskylä: PS- kustannus.
- Grant, K. (2018). Child identity theft is a growing and expensive problem. CNBC. Haettu osoitteesta <https://www.cnbc.com/2018/04/24/child-identity-theft-is-a-growing-and-expensive-problem.html>
- Jones, C. (2013). Are You Guilty of "Oversharenting"? Why We Owe Our Kids Online Privacy? Time. Vol 2. Haettu osoitteesta <http://healthland.time.com/2013/02/01/are-you-guilty-of-oversharenting-why-we-owe-our-kids-online-privacy/>
- Kallio, S-M. (2019). Sharenting ja muuttuva medialapsuus. Tutkimuskeskus Comet. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta <https://research.uta.fi/comet/sharenting/>.
- Kallio, S-M. (2017). *Sosiaalisessa mediassa jaettu lapsuus – Lasten kokemuksia sharenting-ilmioistä*. (Pro Gradu -tutkielma, Tampereen Yliopisto). Haettu osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101593/GRADU-1497874524.pdf?sequence=1>
- Kidguard. (2017). Social Media & Kidnapping. Haettu osoitteesta <https://www.kidguard.com/prevent-child-abduction-kidnapping-and-missing-children/social-media-and-kidnapping/>
- Kronqvist, E-L. & Pulkkinen, M-L. (2007) *Kehityopsykologia – Matkalla muutokseen*. Helsinki: WSOY.
- Kuosmanen, M. (2018). *Sosiaalisen median vaikutukset itsetuntoon – Nuorten kokemuksia aiheesta*. Pro Gradu – tutkielma. Itä-Suomen Yliopisto.
- Lehtonen, T. (2011). Lasten ja nuorten kasvatuksen filosofisia ongelmia. Teoksessa Mäntylä, N. (toim.) *Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina*. Haettu osoitteesta [https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn\\_978-952-476-379-0.pdf](https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-379-0.pdf)
- Lietsala, K. & Sirkkunen, E. (2008). *SocialMedia – introduction to the tools and processes of participatory economy*. Tampere: Tampere University Press.



- Lohmann, R. (2015). ”Sharenting” – Parents who share too much information online. Haettu osoitteesta <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/teen-angst/201512/sharenting>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto, (2017). Lapsen itsetunnon tukeminen. Haettu osoitteesta <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-itsetunnon-tukeminen/>
- Matikainen, J. (2012). Uudet mediamuodot. Teoksessa Nordenstreng, K. & Wiio, O. (toim.). *Suomen mediamaisema*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Mustonen, A. (2001). *Mediapsykologia*. Porvoo: WS bookwell Oy.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2015) *Ihmisen psykologisen kehitys*. PS-kustannus: Jyväskylä.
- Opetushallitus. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Haettu osoitteesta [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf)
- Pulkkinen, L. (2018). Kohti yhteistä lapsikäsitystä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print: Helsinki. Haettu osoitteesta [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136124/URN\\_ISBN\\_978-952-343-086-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136124/URN_ISBN_978-952-343-086-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Opetusjulkaisu: 62. Julkisjohtaminen: 4. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Sassi, S. (2006). Digitaalinen Maailmamme – Onko Afrikka Kartalla?. Teoksessa Aula, P., Matikainen, J. & Villi, M. (toim.) *Verkkoviestintäkirja*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Singer, D. (2009). Children and Adolescents: Unique Audiences. Teoksessa Strasburger, V., Wilson, B. & Jordan, A. (toim.) *Children, Adolescents and the Media*. SAGE Publications: London.
- Suomen aivosäätiö. (2019). Haettu osoitteesta: <https://www.aivosaatio.fi/ymparisto-muokkaa-lapsen-aivoja/>
- Suomen Perustuslaki, 11.6.1999/ 731, 10 §.
- Suominen, J. (2013). *Johdanto – Sosiaalisen median aika*. Teoksessa Saarikoski, J., Suominen, J., Turtiainen, R. & Östman, S. (toim.). *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus.
- Suominen, J. (2009). Kaiken maailman tieto? Internet tietämisen kohteena, lähteenä ja välineenä. Teoksessa Saarikoski, P., Suominen, J., Turtiainen, R. & Östman, S. (toim.). *Funetista Facebookiin – Internetin kulttuurihistoria*. Helsinki: Gaudeamus.
- Steinberg, S. (2017). Sharenting: Children’s privacy in the age of social media. *Emory Law Journal*, Vol. 66 Issue 4, s. 839-884.
- Tietosuojalaki 5.12.2018/ 1050.
- Turtiainen, R. (2009). *Tunne netissä*. Teoksessa Saarikoski, P., Suominen, J., Turtiainen, R. & Östman, S. (toim.). *Funetista Facebookiin – Internetin kulttuurihistoria*. Helsinki: Gaudeamus.
- Unicef. (1989). YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Haettu osoitteesta [https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS\\_A5fi.pdf](https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf)
- Vänskä, A. & Autio, M. (2009). Aikuisia lapsia ja lapsia aikuisia – symbolinen lapsuus visualisoituvassa kulutuskulttuurissa. Haettu osoitteesta <http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2009/4/aikuisia.pdf>
- Vänskä, A. (2012). *Muodikas lapsuus – Lapset mainoskuviissa*. Gaudeamus: Tampere
- Wallace, H. M., & Tice, D. M. (2012). *Reflected appraisal through a 21st-century looking glass*. Teoksessa M. R. Leary, & J. P. Tangney (toim.), *Handbook of self and identity* (s. 124-140). New York, NY: The Guilford Press